

Výtah z přednášek Rudolfa Steinera

PODSTATA VČEL

Fabula 2003 (2009)

Sestavil Radomil Hradil

Nevýhody umělého odchovu včel

(poznámka k přednášce pana Müllera o včelách; 10. listopadu 1923, str. 133-134)

Jde o krátkou poznámku Rudolfa Steinera, v níž varuje před umělým odchovem včel.

Včela a člověk

(26. listopadu 1923, str. 135-151)

Včela sbírá med a pyl jako velmi jemně připravenou látku. Z potravy vytváří vosk, z něhož staví šestihranné buňky. V těchto buňkách se včela jakožto „červík“ vyvíjí a přijímá jejich tvarové síly. Matka se vyvíjí 16 dnů, dělnice 21 dnů a trubec 23 až 24 dnů. Za 21 dnů se Slunce otočí kolem vlastní osy. Matka tak zůstává slunečním živočichem, blízko svému larválnímu stavu, a je díky tomu schopna klást vajíčka. Dělnice projde celým slunečním vývojem, na trubce už působí síly Země.

K oplodnění dochází v nejprudším slunci. Dělnice vyhledávají květy pomocí smyslu, který je na pomezí chuti a čichu. Když se narodí nová matka, vnímají dělnice, spojené se starou matkou, třemi jednoduchými očky sluneční světlo, které z ní vychází. To je pro ně nesnesitelné a včely se vyrojí. Svým jedem se včela brání cizím vlivům, chce zůstat sama v sobě. Tento jed se dostává do malých oček včely, sluneční působení nové matky ho však zbaví účinnosti.

V úlu se děje totéž co v lidské hlavě. Nervové buňky odpovídají trubcům, krevní buňky dělnicím a bílkovinné buňky matce. Kostí odpovídají voskovému včelímu dílu. Lidská hlava představuje úl; našimi včelami je krev.

Med má díky svým utvářejícím silám příznivé účinky na stárnoucího člověka. Med by také mohl být dobrým lékem na křivici.

V krajích, kde se chovají včely, se lépe daří stromům. Ve včelstvu spočívá nádherná moudrost. Zásahy člověka však mohou situaci dlouhodobě zhoršovat. Umělý odchov včel oslabí soudržnost včelstva, dochází k mechanizování organicky působících sil. Včela byla kdysi posvátná, protože člověku ukazovala síly, které v něm působí. Pohled na hořící svíčku z včelího vosku v lidech vyvolával zvláštní vřoucnost.

O vnímání včel

(28. listopadu 1923, str. 152-165)

Rudolf Steiner se vyjadřuje k článku „Vidí včely pro nás neviditelné barvy?“, otištěnému ve *Švýcarských včelařských novinách* v únoru a březnu 1923. Výklad tohoto experimentu je podle něho absurdní. Jediné, co lze na jeho základě tvrdit, je, že použitá látka měla na mravence účinek a že k tomu docházelo prostřednictvím smyslových orgánů. Ultrafialové paprsky mají silné chemické působení, které mravenec cítí v očích jako šimrání. Včela má smysl nacházející se mezi čichem a chutí. Z jejích reakcí na barvy však nelze vyvozovat, že vidí očima jako člověk. Včela barvy cítí; vidí je, jen když svítí ze živého tvora; jinak žije v přítmí.

Pan Müller se vyjadřuje k různým věcem souvisejícím s vývojem matky a s viděním včel. Rudolf Steiner reaguje: Stará matka opouští úl, když se objeví svit mladé matky. Ta svítí nejvíce jako vajíčko a larva a nejcitlivější včely pak odlétají v prvorojích. Neoplozená matka je trubcoplozná. Pohlaví u včel je chemické povahy.

Světlo, které vnikne do úlu, když ho včelař otevře, včela pocítí jako otřes. Včely zneklidní a jsou nervózní. Kdyby světlo viděly, a nikoli cítily jako otřes, nebyly by nervózní, ale

někam by zalezly. - Vnímání zvířat si nesmíme polid- šťovat. Kočka, která spí, najednou vyskočí a chytí myš, tu myš neviděla ani neslyšela, nýbrž ji chemicky vnímala čichem, který u ní sídlí ve vousech. Podobně je tomu u psa. U zvířat musíme zapomenout na vědomé smysly; hlavní roli zde hrají smysly chemické, čich a chuť.

Pan Muller se ptá na krmení. Řeč je o zakrmování cukrem, do něhož přidává tymián, heřmánkový čaj a špetku soli. - Rudolf Steiner: Potravou včel není od přírody cukr, nýbrž nektar, respektive med, a pyl. I jinou potravu včela ovšem v zimě promění v med. To jí stojí více síly, než kdyby se mohla živit přímo medem. Heřmánkový čaj jí této námahy zčásti zbaví. Cukr s přimíchaným heřmánkovým čajem se přibližuje medu. Sůl zlepšuje stravitelnost.

Med a křemen

(1. prosince 1923, str. 166-187)

Opět se jedná o článek ze *Švýcarských včelařských novin*, pojednávající tentokrát o medových kúrách. Podvyživěným dětem byl podáván med rozmíchaný v teplém mléce. Dětem se zvýšil především obsah červených krvinek. - Když chce věda vyzkoumat výživnou sílu potravin, rozloží je a zjišťuje množství jednotlivých chemických látek. Fyziolog Bung provedl pokus, kdy myším podával mléko a ony výtečně prospívaly, zatímco jiným myším podával jednotlivé složky mléka a tyto myši pošly. Složení látky tedy není rozhodující. Vědci si ovšem řekli, že v mléce musí být ještě další, oživující látky: vitaminy! Jenže to je jen prázdné slovo, jako kdyby se řeklo, že zdrojem humoru je nějaká „vis comica“. Lidé ovšem vědcům věří, protože věří v autoritu tiskařské černi.

V čem tedy spočívá působení medových kúr? Popsané pokusy ukázaly, že účinnost je vysoká, vyšší je pak u dětí po výměně zubů a tehdy, smíchá-li se med s mlékem. U malých

)

děti by bylo prospěšné hlavně mléko, u starších lidí med. Oživující síla medu ovšem nepochází z „vitaminů“.

V horách najdeme krásné šestistěnné krystaly křemene. Síla, již vzniká tento tvar, se nachází v Zemi, která ji má z vesmíru. V člověku se nachází totéž jako křemen, ovšem v tekuté formě, a proudí to z hlavy do celého těla. Jedná se o kyselinu křemičitou. Ta ovšem nekystalizuje; máme v sobě křemennou mízu. Díky její vůli tvořit šestistěny vnímáme sladkou chuť; je to síla, kterou člověk potřebuje. Člověk v sobě tuto sílu zadržuje; na zadržování umírání je založen život.

Včelí buňky vypadají jako krystaly křemene, jsou však duté. Uvnitř působí síla šestistěny. Pro stárnoucího člověka je med zdrojem této síly stejně jako mléko pro dítě. Od období dospívání už tato síla v mléce nedostačuje, je třeba přijít s medem. Nejlepší je provést takovou kúru u slabého chudokrevného dítěte ve třinácti, čtrnácti letech; ve třiceti už je na ni pozdě - člověk by musel sníst tolik medu, že by si cukrem, který je v něm obsažen, zkazil žaludek. Takovému člověku však lze podat práškový křemen a za nějaký čas potom med. - Co tedy působí v medu na člověka, je šestistěnné utvářející síla.

Pozor však na podvody s náhražkami medu, zhotovenými z cukru; jsou sice chutné, ale nejsou zdravé.

Následuje písemný dotaz týkající se duševního vztahu mezi včelařem a včelami. Smrt včelaře se včelám musí oznámit, jinak zemrou. Bodavost včel je také ovlivněna momentálním rozpoložením včelaře. - Rudolf Steiner se ptá pana Müllera, co o tom soudí. - Pan Müller vypráví

o dvou takových případech, které jsou mu známy; je to nevysvětlitelné, včely netrpěly žádnou nemocí; možná tu takové duševní spojení bylo.

Rudolf Steiner hovoří o slavném případě počítajících koní pana von Osten. Pro vědce to byla velká blamáž; tvrdili, že pan von Osten dělá nepatrné grimasy, které kůň vidí a podle nich reaguje, i když pro člověka jsou tyto posunky neznatelné. Rudolf Steiner: Kůň tedy vidí lépe než příslušný docent... - Duchovědně školený pohled však viděl, že mezi koněm a člověkem existuje silný duševní vztah a kůň cítí myšlenky v hlavě pana von Osten.

Když má člověk strach, zbledne, kůže se odkrví. Z kůže vyzařuje více než jindy šestistěnná síla a včela ji chce získat. Když má člověk zlost, zrudne, kůže se intenzivně pro- krví. Krev chce přijmout šestistěnnou sílu, včela to vnímá, o tuto svou sílu dostane strach a bodne. - A pak je tu ještě zvyk; včely svým chemickým smyslem vnímají výpary včelaře a zvyknou si na ně. Někteří lidé působí takovými výpary příznivě na květiny, jiní je nejsou schopni pěstovat.

Druhá otázka se týká rčení, podle něhož je malá úroda medu, prší-li v den Nalezení sv. Kříže (3. května). - Rudolf Steiner: Důležité je, že to je začátkem května, kdy už se Slunce nachází v souhvězdí Berana. Když je 3. května hezky, má Slunce velkou moc nad děním na Zemi. To má značný význam pro rostliny, které vytvářejí nektar. Když prší, síla Slunce je oslabena. Záleží také na tom, odkud síla Slunce přichází. Koncem května už je to Býk. Síla Býka vede rostliny ke ztvrdnutí, vysušení, nektar se už nemůže tolik tvořit. - Lidová rčení mají svůj reálný základ, je však třeba vyvarovat se pověr; nutné je hlubší nazírání.

0 **medu**

(5. prosince 1923, str. 188-204)

Nejprve vystupují pánové Erbsmehl a Müller; řeč je o ren- tabilitě v produkci medu, kdy pan Muller hájí pozici pro-

ducenta nuceného hledět na rentabilitu. V moderním včelíně se počítají pracovní náklady, odpisy atd. a kalkuluje se cena medu, aby producent nebyl ve ztrátě. - Mimo jiné se diskutuje také o účincích včelího bodnutí, o citlivosti na včelí jed.

Rudolf Steiner odpovídá nejprve na polemiku o duševním vztahu včel a včelaře: Máme-li přítele, poznáme ho

1 po mnoha letech, i když se hmota jeho těla zcela vyměnila a co do hmoty je to někdo úplně jiný. Při velmi silném zvětšení se hmota jeho těla nebude jevit kompaktně a například krev se bude skládat z chvějících se částecek, podobajících se včelímu roji. Nepoznáváme tedy hmotu člověka, jednotlivé částecčky, ale celého člověka; stejně tak člověka poznává celý včelí úl, včelstvo. Včelstvo je jeden celek; smrt včelaře má na ně vliv.

Co se týče rentability: Dříve se med hlavně daroval. Sedláci včely chovali jaksi mimochodem a hodiny si nepočítali. Lidé věděli, že med je tak drahocenný, že se vůbec nedá zaplatit. Dnešní cenové relace jsou zkreslené, stejně jako jsou nezdravé sociální poměry jako takové. Na dnešních velkostatech se od krav získává i dvojnásobné množství mléka, než kolik by pro krávu bylo přiměřené. Statek je pak nesmírně „rentabilní“. Telata pocházející od takových krav (překrmovaných a nucených k nadměrné produkci mléka) jsou slabší. Půjde-li to tak dál, chov krav bude za čas úplně zlikvidován. - U včel to zatím tak daleko nedošlo, včely jsou více spojeny s přírodou, funguje u nich „svépomoc“.

Ta funguje například i tak, že kolem myši uhynulé v úlu včely vytvorí pouzdro z vosku a tmele. Sršní hnízdo zase zneškodňují výpary svého jedu, takže sršní ztratí energii a nedokážou se bránit.

Člověk krmený jako dítě mateřským mlékem je i po šedesátce svěží, zatímco člověk krmený kravským mlékem bude vápenatět. Stejně tak se důsledky umělého chovu včel projeví až za šedesát, sto let; u krav se to však projeví již za čtvrt století. - Aby včelaři hleděli na rentabilitu, k tomu je nutí dnešní poměry. Zdravá cena je možná jen ve zdravých sociálních poměrech. Tvorbu ceny dnešní ekonomové úplně pomíjejí, neberou ji na vědomí. - Dříve bývali sedláci pěkně tlustí; kdyby někdo chtěl vyžít jen z chovu včel, byl by ovšem musel být vedle takového sedláka velmi hubený...

Dotaz na stravitelnost medu. - Rudolf Steiner: Lidé nesnášející med mívají sklon ke skleróze a pomalejší metabolismus. U člověka se sklonem ke skleróze by pomohl přípravek na bázi fosforu. Je-li příčina v plicích, pomůže sirný přípravek.

Dotaz: Včely nereagují na elektrické světlo zdaleka tolik jako na světlo svíčky. - Rudolf Steiner: Rostlinné barvy na slunci blednou. Způsobují to chemické účinky tohoto světla.

Dotaz na vliv znamení zvěrokruhu. - Rudolf Steiner: Včela je sluneční živočich, a tudíž na ni má velký vliv to, co Slunce samo prodělává. Také na ni má vliv to, co nalézá v rostlinách, a to je zase ovlivňováno postavením Měsíce ve zvěrokruhu při výsevu.

O žlabatce

(10. prosince 1923, str. 205-222)

Dva dotazy: první se týká škodlivost požívání medu i s voskem, tedy celých plástů; druhý včelích nemocí. - Rudolf Steiner: Zdravotní účinky sněženého vosku musí posoudit lékař na základě pozorování. On sám zatím takové lidi neměl možnost pozorovat. - Je možné, že někdo vosk stráví a zbytek vyloučí; taková lidé by pak trávili med spíše střevně, zatímco jinak je tráven více v lymfatických cévách.

Ke včelím nemocem: Dřívější včelaři dělali mnoho věcí instinktivně. Tyto instinkty lidé ztratili, zatím však věci ještě úplně nechápou. Je rozdíl, jestli jsou včely v koších nebo ve skříňkách, a to především v materiálu, mezi slámou a dřevem. Instinktivní byl rovněž výběr stanoviště. Také už se tolik nezohledňují povětrnostní vlivy, vůči kterým je sláma citlivější.

Sběr nektaru a jeho přeměna v med je obrovská práce; aby ji včela mohla vykonávat, musí mít v těle určitý poměr mezi dvěma mízami: žaludeční a krevní. Žaludeční je kyselá, krevní je zásaditá. Kyselost je důležitá pro krevní mízu, pro žaludeční mízu zase příslušné klimatické, světelné, tepelné podmínky. Aby se zvládly včelí nemoci, je nutné vytvořit správný poměr těchto dvou míz. V dřevěných úlech už to však nelze dělat prostřednictvím povětrnostních vlivů. Důležitá tedy bude péče o stav včelí krve. Zís- kávají-li včely v některých letech med téměř jen ze stromů (patrně se má na mysli medovice), je složení jejich krve silně ohroženo. Bude třeba postavit skleník a pěstovat v něm určité kvetoucí rostliny, které například v květnu venku nerostou.

Pan Müller se zmiňuje o pěstování například amerického jetele (komonice) pro včely. - Rudolf Steiner: V zásadě je to dobrá cesta; ovšem americký jetel zlepšení včelí krve

nezpůsobí. Tyto rostliny by neměly být úplně cizí. Rudolf Steiner hovoří o případu vinné révy napadené révokazem; byla dovezena americká réva a došlo k amerikanizaci celého vinařství.

Poté se Rudolf Steiner vrací k podstatě tvorby medu u včel. Požívání medu je nesmírně důležité, zvláště „v době zásnub“, aby děti nebyly rachitické. Pro poznání takových věcí by se lidé měli více obracet k duchu, více by se měla pěstovat duchovní věda. - U vos má proces tvorby medu jinou podobu. Jsou vosičky (žlabatky), které kladou vajíčka například do listů stromů. Rostlina vytvoří kolem vajíčka háčku, duběnku, která vajíčko chrání. Tyto vosičky se tedy vzájemně doplňují s rostlinami. Co to má společného s tvorbou medu?

V jižních zemích se pěstují fíky. Plané fíky ovšem nejsou tak sladké. Určitý druh vosiček se vyvíjí ve fíkách. Pěstitel vezme fíky s larvami a přiváže je na větev jiného fíkovníku. Vosička urychlí svůj vývoj a vytvoří pak ještě jednu generaci. Fíky s nakladenými vajíčky jsou ovšem mnohem sladší než bez nich. Jistou oklikou zde vznikla sladkost jako v medu. Je to něco na způsob tvorby medu, ovšem nevydělené z přírody. Síly tvořit med, které má vosa jen jako vajíčko nebo larva, si včela ponechává. Dnes už to možné není, ale dříve došlo k vyšlechtění včely z vos (vosiček).

Včela může tvořit med jenom tehdy, tvoří-li také vosk. „Naštěpovaný“ fíkovník obsahuje více vosku. Kmen takového fíkovníku obsahuje útvary, které mají tvar včelích buněk. Včela „vytahuje na veřejnost“, co u fíku zůstává skryté. U fíkovníku včelaří celá příroda. - Pohled na voskové buňky v plástu je nádherný. Člověk se může od přírody učit, ale musí to umět.

Po přednášce Rudolf Steiner ještě na dotaz R. Hahna upřesnil, že k vyšlechtění včely došlo v Atlantidě.

O včelím jedu a mravencích

(12. prosince 1923, str. 223-239)

Rudolf Steiner odpovídá na otázky týkající se vztahu včel a květin, významu medu pro člověka a kladení vajíček včelami: Oplodněná matka klade vajíčka. Matky, dělnice a trubci se

vyvíjejí různě dlouho. Matka ještě zůstane pod vlivem Slunce a je schopna klást vajíčka, dělnice je již zčásti pozemským živočichem a trubec se od Slunce odpoutává. Matka je oplodněna při zasnubném letu, některá vajíčka však jsou neoplozená a z nich se vyvíjejí trubci.

Rudolf Steiner se ještě vrací k otázce včelího bodnutí člověka s nemocným srdcem nebo s revmatismem. Nemoc srdce znamená nedostatečné zasahování lidského Já. Lidské Já pohání krev a podle toho pak tepe srdce. Srdce není pumpa, stejně jako ani turbína nepohání vodu. Jáská ústrojnost je ovšem obsažena i ve včelím jedu. Včela potřebuje jed kvůli této oběhové síle. Včelí bodnutí vyvolá u člověka rychlejší pohyb krve, srdce to ovšem snese. Člověk s nemocným srdcem může omdlít nebo i zemřít. Když člověk omdlí, opustí ho jáská ústrojnost; umělým dýcháním se ji snažíme dostat zpět. Má-li někdo revmatismus, má slabou jáskou ústrojnost, krev není náležitě v pohybu a je třeba tuto ústrojnost posílit. Toho lze dosáhnout malou dávkou včelího nebo vosího jedu. Použití léku na této bázi však vyžaduje znalost pacienta; musí mít zdravé srdce a důležitý je i jeho celkový zdravotní stav. Včelí bodnutí může vyvolat zánět a na léčení revmatismu už mnoho jedu nezbude.

Pan Müller vypráví, jak dostal i šedesát žihadel, aniž by mu srdce bilo rychleji. Bylo to ovšem v době, když už se včelami pracoval řadu let. - Rudolf Steiner: Při prvním bodnutí člověk obvykle reaguje citlivěji. Později už se člověk dokáže účinkům jedu bránit. Očkování různými jedy nelze doporučovat.

Pan Müller hovoří o podřadných matkách kladoucích většinou trubčí vajíčka. Potom se ptá na krmení cukrem: skutečně ho nelze používat ke krmení? - Rudolf Steiner: Produkt z cukru není stejný. K matkám: když se líhne příliš mnoho trubců, lze silným příkrmením urychlit jejich vývoj; tím se vylihnu včely podobné dělnicím. Z toho je patrný velký vliv času. Úl je ovšem v takových případech nezdravý.

Rudolf Steiner pak hovoří o stavbě vosího hnízda z hmoty podobné papíru. Zatímco včely sbírají jen to, co má charakter květů, vosy a mravenci sbírají části již dřevnaté. Čím tvrdší je však látka, kterou používají ke stavbě, tím více

milují šťávu vyměšovanou mšicemi. Mravenci už si takové hnízdo jako vosy nestaví, nevytvářejí buňky. Hnízdo si budují ze zeminy a tvrdého dřeva. Mravenci milují mšice a někdy si je i chovají v mraveništi, dojí je jako krávy. Mravenec, budující velmi pevnou stavbu, už nemůže přijímat rostlinnou šťávu; ta musí nejprve projít živočichem. On pak může k výstavbě použít to, co už není rostlinnou šťávou.

Význam kyseliny mravenčí

(15. prosince 1923, str. 240-257)

Mravenci si obvykle staví mraveniště ze zeminy, trouchnivého dřeva atd., někdy se však zabydlí například v pařezu, aby si ušetřili práci. Je těžké nazývat to instinktem, když se při tom řídí vnějšími podmínkami. V jižnějších krajích se častěji stává, že se mravenci usadí v domě; dům je časem úplně prostoupený mraveništěm. Zase nelze říci, že by to byl instinkt, každý dům je totiž jiný. Jednotlivý mravenec

ovšem není nijak moudrý; rozum nemá mravenec, ale mraveniště jako takové, u včel celý úl.

Jeden druh mravenců si kolem mraveniště dokonce pěstuje určitý druh trávy, všechny ostatní trávy vykouše; jsou to takzvaní rolničtí mravenci. Tráva má pak díky mravencům nesmírně tvrdá zrnka.

Některé vosičky způsobují tvorbu hálek. Jiné vosičky (lumci) kladou vajíčka do housenek. Larvy pak vypadají jako červíci, podobně jako u včel a mravenců. Tyto larvy potom housenku vyžirají, ovšem tak, aby nezahynula. Člověk nad tím užasne.

Z našeho pohledu se může zdát, že včela je loupežnice beroucí rostlinám nektar. Stejně tak lze za loupežníky považovat i larvy lumků a další parazity. Ve skutečnosti je tomu ale jinak. Země nebyla vždycky taková jako dnes; kdysi tu nebyly ani dnešní rostliny, ani hmyz. Rostlinné útvary měly charakter živých zelenavých oblaků. Vsuvka: Vědci učinili „objev“, že mléko pomáhá proti kurdějím. Jednotlivé složky mléka však takovýto účinek neměly; léčí jen celek. Vědci si tedy řekli, že v mléce, ve vodě mléka musí být vitaminy. - Venku tenkrát ovšem bylo něco obdobného: živoucí rostlinná pokrývka, oplodňovaná svým okolím; rostlinné oblaky byly oplodňovány oblaky živočišné povahy, které je obklopovaly. Živočišnost přicházela z vesmírného prostoru, rostlinnost ze Země.

Dnes tu z toho máme pevně ohraničené rostliny a hmyz. Vosa přiletí, ukousne si kousek listu, zároveň však rostliny musí být stále ještě oplodňovány svým okolím. Látkou, kterou k tomu rostliny potřebují, je kyselina mravenčí. Kyselinu mravenčí vylučují mravenci, máme ji však i všude ve svém těle a potřebuje ji vlastně celá příroda. Příbuznou látkou je i vosí a včelí jed. Co by se stalo, kdyby nebylo mravenců, včel ani vos? Totéž, co by se stalo s lidstvem, kdyby zůstaly jen ženy - nemohlo by se rozmnožovat. Hmyz tedy květinám neloupí, květinám je při tom dobře. Bez tohoto hmyzu by rostliny musely vyhnout.

Skutečnými vitálními látkami nejsou vitaminy, nýbrž látky jako kyselina mravenčí. Jedy jsou sběrači ducha - a proto mohou léčit. Totéž se týká housenek, i ty by (bez

lumků) za čas zmizely.

V lese neustále práchniví velké množství zbytků. Poblíž jsou však mraveniště, z nichž se do podloží, do odumírající půdy dostává kyselina mravenčí. Kdyby Země nebyla propustována kyselinou mravenčí, převážilo by práchnivění a Země by odumřela. - Vraťme se však k rolnickým mravencům: zrnka jejich trávy jsou tvrdá jako křemen, člověk by se jimi živit nemohl. Rolníci mravenci to však dělají proto, aby získali hodně kyseliny mravenčí a mohli jí zase hodně vnášet do Země. - Zánětlivě působící jedy jsou tedy zároveň léky proti odumírání. V jižních zemích také lidé ještě instinktivně vědí, že mraveniště se nesmí ničit. Chytrostí svého nosu také poznají, jestli se ve vykáceném lese bude dařit mladým stromkům, totiž podle toho, jestli je tam cítit práchnivina nebo je tam někde poblíž mraveniště. Taková chytrost je zdrojem moudrosti.

Kyselina šťavelová, kyselina mravenčí, kysličník uhličitý a jejich význam v přírodě

(22. prosince 1923, str. 258-276)

Všude kolem nás se nachází nejen kyslík a dusík, ale také rozum. Máloco nám umožní poznat tajemství přírody tolik jako studium hmyzu. Tím nejpozoruhodnějším na včelách jsou jejich nádherné pláсты; materiál k tomu vytvářejí samy ze sebe. Jeden příbuzný druh, drvodělka, nám ukazuje, jak nesmírný rozum je v celé přírodě.

Drvodělka si buduje hnízda ve dřevě. Vyvrta si v něm chodbičky a naklade tam vajíčka do jednotlivých komůrek. K vajíčkům uloží krmení, kterým se larvička živí. Pak se zakuklí a dospělé drvodělky vyletí. Nad způsobem, jakým je to zařízeno, musí člověk žasnout. Když lidé něco takového napodobují, není to nikdy tak dokonalé.

Včely, vosy a mravenci v sobě mají určité jedy, které jsou při správném dávkování vynikajícím lékem. Kyselinu mravenčí má v sobě ovšem i člověk, byť ne tak koncentrovanou jako v mraveništi. Pokud jí má člověk v sobě málo, onemocní. Musí se mu pak podat lék, aby jí vytvářel dostatek.

Její nedostatek se projeví třeba tím, že se člověku zhorší paměť. Nepomohlo by však podávat mu přímo kyselinu mravenčí; jinému by to ovšem pomoci mohlo. Ten, komu pomůže, bude člověk trpící zahleněním plic. Ten, komu nepomůže, bude mít zahleněná játra nebo ledviny nebo slezinu. Je tedy důležité, kde kyselina mravenčí chybí. Pokud člověk nemá v pořádku játra nebo střeva, je třeba podat mu kyselinu šťavelovou, šťávu ze šťavele. On ji pak v sobě přemění v kyselinu mravenčí. - Život spočívá v práci, nikoli v látkách.

Kyselina šťavelová se nenachází jen ve šťavelu, ale všude v přírodě. V laboratoři lze zahřátím kyseliny šťavelové s glycerinem získat kyselinu mravenčí a kysličník uhličitý. Něco podobného se děje v lidském nebo zvířecím těle. Mravenci se pouštějí do všeho, co práchniví. Z kyseliny šťavelové si vytvářejí kyselinu mravenčí. Vzduch je díky hmyzu neustále pronikán kyselinou mravenčí; člověk vzduch vdechuje a kyselina se dostává do jeho těla. Stav by mravenců, vos a včel vypadají tak chytře díky tomu, že tento hmyz dokáže vytvářet kyselinu mravenčí z kyseliny šťavelové. Ta je všude, kde něco žije. Éterné tělo ji neustále obnovuje; aby se však mohla přeměnit v kyselinu mravenčí, k tomu je nutné astrální tělo. Mrtvá kyselina mravenčí ¶

z krivule člověku nepomůže. Duševno potřebuje kyselinu mravenčí.

Drvodělka si staví hnízdo v práchnivějícím dřevě. Něco podobného se odehrává v lidském těle: člověk si buduje buňky. Drvodělka práchnivějící dřevo oživuje. Díky hmyzu Země nezpráchniví a může žít dál. Stárnoucí člověk již nevytváří dostatek kyseliny mravenčí, až nakonec duše a duch opustí tělo. A příroda? Díky kyselině mravenčí Země každý rok znovu ožije. Kyselina mravenčí je zde také základem pro duši a ducha Země. Člověk, nemá-li dost kyseliny mravenčí, umírá a po delším čase se vrací v jiném těle. Když se v úlu vylíhne mladá matka, vezme staré matce sílu včelího jedu; a ze strachu, že se bez jedu nebude moci bránit, opustí roj úl - stejně jako lidská duše po smrti opustí tělo. Vylétnuvší roj je velkolepý obraz duše vylétající z těla. A když mu dáme nový úl, je to obraz znovu se vtě- lujícího člověka.

Hmyz nás tak učí tomu nejvyššímu v přírodě. Dříve se lidé na přírodu dívali jinak. Jako vánoční stromek používali jalovec, jehož plody jim ukazovaly působení jedu, které musí proniknout pozemskost, aby v ní mohlo povstat duchovno. Lidé věděli, že díky jalovci požíranému ptáky je Země oživována - a byl to pro ně obraz oživení Země Kristem.